

conjunctuur Zonnige economische vooruitzichten

Het gaat goed met de Nederlandse economie en ook de vooruitzichten zijn zonnig te noemen. Vorig jaar verdubbelde het groeitempo naar drie procent, en ook voor 2007 en 2008 zijn de economische vooruitzichten gunstig met een groei van 2,75 procent in beide jaren.

De spanning in de economie loopt verder op, wat vooral merkbaar is op de arbeidsmarkt. De werkloosheid daalt volgend jaar tot gemiddeld vier procent van de beroepsbevolking. Als gevolg hiervan ontstaat opwaartse druk op de contractloonstijging. Toch lijkt het er nog niet op dat de economie tijdens de ramingsperiode oververhit raakt. Onder andere door de lastenverzwaringen van het nieuwe kabinet in 2008 groeit de consumptie niet zo uitbundig als aan het begin van deze eeuw. Met name lastenverzwaringen dragen in 2008 wel bij aan een verbetering van het EMU-saldo.

Internationaal

In het eerste kwartaal lag de bbp-groei in het eurogebied opnieuw boven de trendmatige ontwikkeling. De bbp-groei wordt geraamd op 2,75 procent in 2007, waarbij vooral investeringen en uitvoer naar verwachting sterk toenemen. Door een sterkere euro en hogere rentes zwakt de groei in 2008 naar verwachting af tot 2,25 procent.

De Amerikaanse economie is in het eerste kwartaal nauwelijks gegroeid door de forse daling van de investeringen in woningen en tijdelijke factoren die onder meer de overheidsbestedingen drukten. Naar verwachting is er in het tweede kwartaal enig herstel, maar door de crisis op de woningmarkt blijft de groei in de rest van het jaar gematigd. De bbp-groei in 2007 wordt geraamd op twee procent, voor het eerst sinds 2001 lager dan in het eurogebied. Door verruiming van het monetaire beleid en terugkeer van rust op de woningmarkt zal de groei in 2008 naar verwachting versnellen tot 2,5 procent. De Chinese economische groei bleef in het eerste kwartaal uitzonderlijk hoog: meer dan elf procent ten opzichte van een jaar eerder. Ook in veel andere opkomende Aziatische economieën was de groei spectaculair. De vooruitzichten op groei voor Azië blijven zeer positief.

In de afgelopen maanden zijn de kapitaalmarktrentes verder opgelopen. De recente stijging houdt verband met de sterke mondiale economische groei die een spoedige verruiming van het monetaire beleid minder aantrekkelijk maakt, maar houdt ook verband met een

stijging van de risicopremie. In de projectie wordt er vanuit gegaan dat de kapitaalmarktrentes niet verder toenemen. Hierin schuilt één van de belangrijke onzekerheden van deze projectie. Een scherpe verdere stijging zou de economische groei nadelig beïnvloeden. Naast de ontwikkeling van de rente is nog een aantal andere internationale ontwikkelingen onzeker, zoals de ontwikkelingen op de oliemarkt.

De Nederlandse economie dit en volgend jaar

Volgens de eerste voorlopige cijfers van het CBS groeide de economie met 2,5 procent in het eerste kwartaal van 2007, vergeleken met het overeenkomstige kwartaal in 2006. Dit was iets lager dan verwacht, wat vooral veroorzaakt werd door een aanzienlijk lager gasverbruik vanwege de zachte winter. De binnenlandse bestedingen en de uitvoer nemen net als vorig jaar ieder ongeveer de helft van de bbp-groei voor hun rekening, zodat de groei breed gedragen is. In 2008 zal de economie eveneens met 2,75 procent groeien. Het belang van de uitvoer als pijler van de groei neemt – gestut door een toename van de wereldhandel – licht toe, terwijl de overheidsbestedingen en de particuliere consumptie iets minder bijdragen aan de economische groei. Lastenverzwaringen zorgen ervoor dat huishoudens minder te besteden hebben, wat een drukkend effect heeft op de groei van de particuliere consumptie. Daarnaast draagt ook de lagere groei in de overheidsuitgaven minder bij aan de economische groei. De arbeidsmarkt zal verder in 2008 verkrappen, maar de krapte bereikt nog niet het niveau van begin deze eeuw. Ook andere indicatoren duiden er vooralsnog niet op dat de economie komend jaar oververhit zal raken.

Analyse

Het volume van de consumptieve bestedingen was begin 2007 1,3 procent groter dan een jaar eerder, maar de groei kwam aanzienlijk lager uit dan verwacht. Voor een deel is dit toe te schrijven aan de extreem zachte winter die resulteerde in een volumedaling van de energieconsumptie in het eerste kwartaal van bijna zeventien procent. Naar verwachting zullen huishoudens het geld dat ze niet hebben uitgegeven aan gas in de loop van het jaar deels voor andere consumptieve doelen aanwenden. Door stijgende lonen en werkgelegenheid hebben gezinnen meer geld ter beschikking. Bovendien is het gezinsvermogen toegenomen door toenemende huizenprijzen en beurskoersen. De grotere rijkdom

en het hiermee gepaard gaande optimisme wakkeren met name het kopen van duurzame goederen aan. Naar verwachting stijgt de particuliere consumptie dit jaar met 2,5 procent. Komend jaar zal de consumptiegroei afvlakken tot 1,75 procent, voornamelijk door een wat gematigder ontwikkeling van het huizenvermogen en het reëel beschikbaar inkomen. Dat laatste komt vooral door de forse toename van belastingen en premies, die zorgt voor een negatieve koopkrachtontwikkeling. In 2008 wordt de no-claim teruggave in de zorgverzekering vervangen door een eigen risico. Omdat mensen een deel van hun zorgkosten nu meteen zelf betalen (en daar dus ook geen premie voor betalen) neemt de particuliere zorgconsumptie toe en de overheidsconsumptie met eenzelfde bedrag af. Gecorrigeerd voor deze verschuiving komt de groei van de particuliere consumptie op anderhalf procent uit.

De wederuitvoer blijft spectaculair groeien. Daardoor loopt de totale uitvoer van goederen (exclusief energie) in de ramingsjaren zelfs wat sneller op dan de relevante wereldhandel. De uitvoer levert in de ramingsperiode de grootste bijdrage aan de economische groei.

De made in Holland-uitvoer zal dit en volgend jaar met respectievelijk vier en 3,75 procent toenemen, fractioneel lager dan in 2006. Voornaamste oorzaak is de licht terugvallende groei van de relevante wereldhandel.

Onder invloed van aantrekkende productie en groeiende winstgevendheid zullen de bedrijfsinvesteringen in zowel 2007 als 2008 toenemen, zij het in een gematigder tempo dan in 2006. Ondernemers in de industrie zijn gemiddeld zeer optimistisch over de economie en verwachten volgens de conjunctuurenquête van het CBS negentien procent meer te investeren dan vorig jaar. Het totaal van de investeringen is in 2007 weliswaar lager dan in 2006, maar dit wordt vooral veroorzaakt door incidentele factoren (eind 2006 werden relatief veel grote projecten opgeleverd).

De werkgelegenheid in de marktsector in arbeidsjaren stijgt dit jaar naar verwachting met twee procent, een groeicijfer dat sinds 1999 niet meer is gehaald. Volgend jaar blijft de werkgelegenheid stijgen, zij het in een iets gematigder tempo. In beide jaren neemt de werkgelegenheid wel aanzienlijk sneller toe dan het arbeidsaanbod. Hierdoor blijft de werkloosheid gestaag dalen, tot gemiddeld vier procent van de beroepsbevolking in 2008. Dit is ruim onder het geschatte niveau waarbij de arbeidsmarkt in evenwicht is.

Door de krappere arbeidsmarkt worden extra mensen naar de arbeidsmarkt (terug)gelokt. Dit aanmoedigings-effect overtreft de toename van het structurele arbeidsaanbod in de ramingsperiode.

Tussen 2002 en 2005 zijn naar schatting 140 duizend personen door de ruime arbeidsmarktsituatie ontmoedigd te gaan werken of aanzienlijk later op de arbeidsmarkt verschenen: denk bijvoorbeeld aan herintredende vrouwen of jongeren die nog wat

tabel 1

Kerngegevens voor Nederland, 2006–2008, mutaties per jaar in procenten

	2006	2007	2008
Relevante wereldhandel	7,6	6	6,5
Olieprijs (dollars per vat, Brent)	65,2	63	65
Eurokoers (dollar per euro)	1,26	1,34	1,35
Bruto binnenlands product (bbp)	2,9	2,75	2,75
Particuliere consumptie	2,3^a	2,5	1,5
Investerings bedrijven (excl. woningen)	6,4	2,75	4,5
Goederenuitvoer (excl. energie)	7,9	7	7,5
Werkgelegenheid (arbeidsjaren)	1,5	2	1
Werkloosheidspercentage (niveau)	5,5	4,5	4
Contractloon marktsector	2,0	2	3,25
Consumentenprijsindex (CPI)	1,1	1,5	2
Arbeidsinkomensquote marktsector (niveau)	80,2	80,25	80,5
EMU-saldo (niveau, procent bbp)	0,7	- 0,8	0,4

^a Gecorrigeerd voor de statistische effecten als gevolg van de invoering van het nieuwe zorgstelsel.

langer studeren omdat ze toch geen baan denken te kunnen vinden. Deze mensen zijn in de afgelopen jaren nog niet (terug-)gekomen op de arbeidsmarkt; een indicatie dat er sprake is van een resterende arbeidsreserve.

Door de snel oplopende spanning op de arbeidsmarkt trekt de contractloonstijging naar verwachting aan van twee procent dit jaar naar 3,25 procent volgend jaar. De sociale lasten voor werkgevers stijgen volgend jaar door de voorziene verhoging van de inkomensafhankelijke bijdrage voor ziektekosten. Door beide effecten groeien de loonkosten in de marktsector met 2,5 procent dit jaar en 4,5 procent volgend jaar.

De inflatie neemt naar verwachting toe van 1,5 procent dit jaar tot twee procent volgend jaar. De prijsstijging wordt dit jaar gedrukt door de afschaffing van de heffing voor milieukwaliteit elektriciteitsproductie (MEP-heffing). De inflatie zal volgend jaar aantrekken door hogere invoerprijzen, hogere productgebonden belastingen en een sterkere stijging van de arbeidskosten per eenheid product. Het begrotingssaldo voor dit jaar komt naar verwachting uit op -0,8 procent bbp. Onder meer tegenvallers in de zorg, de verhoging van de WAO-uitkering en lagere aardgasbaten leiden ertoe dat het saldo 0,7 procentpunt slechter uitkomt dan in het Centraal Economisch Plan voorzien. Bij een gunstige conjuncturele situatie, hogere gasbaten en nieuw beleid van het huidige kabinet verbetert het EMU-saldo naar verwachting tot 0,4 procent bbp in 2008. Weliswaar geeft het kabinet meer geld uit dan het bezuinigt, maar dat wordt meer dan gecompenseerd door per saldo lastenverzwarende maatregelen. Het kabinet besteedt extra geld aan wijkaanpak, onderwijs, veiligheid, verpleeghuizen, kinderopvang en WAO-uitkeringen. Hierdoor neemt de werkgelegenheid bij de overheid toe in 2008. Onder meer als gevolg van de hogere zorgpremies en de nieuwe beleidsmaatregelen stijgt de collectieve lastendruk met circa één procentpunt.

Slot

Het gaat goed met de Nederlandse economie. De uitvoer blijft daarbij een belangrijke factor die bijdraagt aan de groei. Internationale spanningen, maar ook een hogere rente vormen de belangrijkste bedreigingen voor de huidige gunstige situatie. De spanningen in de economie nemen toe, wat vooral merkbaar is op de arbeidsmarkt. Vooralsnog lijkt het gevaar van oververhitting van de economie echter beperkt, mede door de lastenverzwaringen als gevolg van het nieuwe kabinetsbeleid.